

Slovníkové heslo:

Estetická norma – v původním významu kánon ve smyslu technických pravidel a vkusového soudu. Obecné pravidlo s kolektivní závazností, kterým je měřena estetická hodnota vytvářená estetickou funkcí, jejímž cílem je navození estetické libosti. Porušováním stávající estetické normy se zpravidla vytváří estetická norma nová.

Aplikace, 5 000 znaků:

Estetická norma mezi muzealitou a institucionálními teoriemi

*Umění je to, co je na umění pasováno.*¹ Takto uvádí základní tezi institucionálních teorií Tomáš Kulka ve své práci zabývající se kýchem. Občanská společnost svým institucím muzejním a galerijním svěřila takovou moc, aby rozhodovali o tom, co je a není uměním. V dílech Broodhathaerse, Burena, Ashera či Haackeho, která dnes řadíme pod hlavičku institucionální kritiky, se dostalo kritického pohledu nejen formám muzejní prezentace, ale tito umělci se zaměřili i na problémy, které musejí muzeologové, muzejní pracovníci a tedy i teoretici a historici umění řešit i v současnosti – takovým stěžejním tématem je sbírkotvorná činnost zejména v souvislosti s nechtěným dědictvím či sociální funkcí muzea.

Na jakém základě jsou předměty přijímány do muzeí (či muzeí umění čili galerií)? Stránský přichází s pojmem muzeality, který poprvé definuje v roce 1970 jako specifickou hodnotu, přičemž v jeho pozdějších pracích dochází k posunu vnímání muzeality jako hodnotové kategorie.² Schubertová k tomuto pojmu uvádí: *potenciální hodnota poznané a poznávané skutečnosti, která se uskutečňuje specificky lidskou aktivitou, jejímž cílem je autenticky doložit tuto skutečnost.*³ Na základě muzeality jsou předměty vybírány ze skutečnosti a umístěny do muzea, kde se vytváří nové vztahy, snad i nová skutečnost, nový odraz reality, v původních koncepcích rozbitých vznikem specializovaného muzejnictví theatrum mundi. Jakou roli v tomto procesu hraje estetická norma? Do jaké míry vstupuje do procesu muzealizace?

¹ . Praha: Torst, 1994, s. 17..

² RUTAR, Václav. Geneze pojmů muzeálie, muzealita a muzealizace na stránkách Muzeologických sešitů v letech 1969-1986. *Museologica Brunensia*, č. 1, podzim 2012, s. 6-13.

³ SCHUBERTOVIÁ, Věra. K ujasnění metodologického významu pojmů muzealita a muzeálie. *Muzeologické sešity*, 1986, č. X, s. 113.

V rámci programu SAMDOK, který se zabýval dokumentací současnosti, což je téma, jež znovu vyplavilo na povrch problémy spjaté s vytvářením sbírek bez možnosti spoléhat se na pouhou zkoušku času, odborníci identifikovali hodnoty, jež ovlivňují selekci, mezi nimi i uvádějí i estetickou hodnotu. Estetickou funkci charakterizuje Mukařovský jako živoucí energii, která se ze své podstaty neustále mění, přičemž *oblast estetické funkce je širší než oblast estetické hodnoty ve vlastním slova smyslu, neboť v případech, kde estetická funkce toliko provází funkci jinou, je otázka estetické hodnoty také jen druhotná při posuzování dané věci, popř. daného jednání.*⁴ V uvažování nad estetickou hodnotou v rámci procesu muzealizace je tato teze dodržována více než kdykoliv jindy, jelikož i SAMDOK identifikuje řadu hodnot, jež jsou během selekce posuzovány, avšak tyto hodnoty zpravidla nejsou posuzovány samostatně. Předměty tedy nejsou o muzea přijímány pouze na základě projevů jejich estetické funkce, avšak při procesu muzealizace dochází charakteristicky ke ztrátě původní funkce předmětu, kterou plnil v rámci skutečnosti, z níž je vyjímán a to ať již se jednalo o funkci primární či sekundární. Pokud je tedy předmět muzealizován na základě významné estetické funkce, zmizí tato funkce po jeho přijetí do muzejní sbírky? Bude tento předmět tuto funkci plnit během uložení v depozitáři nebo je pro nabytí či znovunabytí této estetické funkce nutné exponování předmětu? To bude s největší pravděpodobností odvislé jednak od míry, jakou estetická funkce působila při procesu selekce, dále na tom jak bude estetická funkce nahlížena v souvislosti s jeho postavením v tezauru a na tom, jakou primární funkci bude předmět plnit jako součást muzejně výstavního jazyku.

Estetická hodnota je stabilizována normou. Mukařovský popsal u estetické normy dialektickou antinomii, která spočívá v neomezené závaznosti normy a její negaci, neustálé proměnlivosti. Tato skutečnost značně problematizuje vnímání estetické hodnoty měřené estetickou normou jako jednoho z činitelů, který ovlivňuje výběr předmětů, které se bude muzeum snažit zachovat proti přirozenému procesu změny a zániku. Pokud se však vrátíme k definici muzeality Věry Schubertové, v níž se uvádí, že cílem muzealizace jest *autenticky doložit tuto skutečnost*, pak se zdá přirozené, že k dokumentaci reality dochází prostřednictvím uplatňování norem tak, jak jsou vnímané ve společnosti, v níž se rozvíjí muzejní instituce a v níž pracuje kurátor a to se nemusí týkat jen oblasti umění či užitého umění, ale i oblastí přírodních věd, jelikož ty zase vycházejí z aktuálních norem příslušné vědy. Vědečtí pracovníci mohou v rámci svého výzkumu sbírek tyto normy posouvat či upravovat, avšak mohou je skutečně zároveň vytvářet, pokud se jimi při procesu vytváření

⁴ MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty*. Praha: Fr. Borový, 1936, s. 49.

sbírek řídí? A pokud se rozhodnou aplikovat normy nově posunuté vlastní vědeckou činností, lze tyto posuny akceptovat bez obav o příliš subjektivní hodnocení, které by ve sbírkotvorné činnosti na rozdíl od soukromého sběratelství mělo být minimalizováno? Mohou se kurátoři, kteří při výběru předmětů pracují podobně jako kritici stát hodnotiteli děl a zároveň tvůrci estetické normy? A mohou kurátoři aplikovat estetickou normu současnou jejich činnosti na předměty vzniklé v minulosti, aniž bychom zároveň znali estetické normy, které budou uplatňovat budoucí generace? A která z těchto norem by měla být nadřazena ostatním?

Seznam použité literatury:

HENCKMANN, Wolfhart a Konrad LOTTER. *Estetický slovník*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1995, 229 s. ISBN 80-205-0478-8.

. Praha: Torst, 1994, 183 p. ISBN 80-856-3917-3.

MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty*. Praha: Fr. Borový, 1936, 85 s.

RUTAR, Václav. Geneze pojmů muzeálie, muzealita a muzealizace na stránkách Muzeologických sešitů v letech 1969-1986. *Museologica Brunensia*, č. 1, podzim 2012, s. 6-13.

SCHUBERTOVÁ, Věra. K ujasnění metodologického významu pojmů muzealita a muzeálie. *Muzeologické sešity*, 1986, č. X, s. 113.